

Vận dụng Tư tưởng Hồ Chí Minh vào công tác xây dựng y đức của cán bộ ngành y tế

Phạm Thị Nhuận
Trường Đại học Y Khoa Vinh

Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh rất quan tâm đến việc xây dựng một nền y học Việt Nam vững mạnh và toàn diện, trong đó vấn đề y đức được Bác đặc biệt quan tâm. Hồ Chí Minh viết trong Thư gửi Hội nghị cán bộ y tế tháng 2-1955: "cán bộ cần phải thương yêu, săn sóc người bệnh như anh em ruột thịt của mình, coi họ đau đớn cũng như mình đau đớn. "Luong y phải như từ mẫu", câu nói ấy rất đúng". Theo Hồ Chí Minh, một trong những đặc điểm của các thầy thuốc là "phải có chí chịu khó, chịu khổ, phải giàu lòng bác ái, hy sinh".

1. Đặt vấn đề

Tư tưởng "Thầy thuốc như mẹ hiền" được Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu lên và khẳng định nhiều lần ngay trong những năm kháng chiến chống thực dân Pháp. Từ đó đến nay, ngành y tế nước nhà, những chiến sĩ áo trắng nhất quán trong việc học tập, vận dụng lời căn dặn của Người. Bước vào thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hoá, hiện đại hoá, những di huấn của Chủ tịch Hồ Chí Minh về y đức cốt lõi là tư tưởng "Thầy thuốc phải như mẹ hiền" đang soi đường và chấp cánh cho đội ngũ cán bộ y tế nước ta vượt qua mọi khó khăn và thử thách, nắm vững vận hội, vượt qua thách thức, góp phần đưa nước ta tới mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, văn minh.

Ngành y tế là ngành khoa học, ngành chăm sóc và bảo vệ sức khoẻ nhân dân. Đòi hỏi mỗi cán bộ ngành y tế, đặc biệt là đội ngũ thầy thuốc, đội ngũ trí thức xã hội chủ nghĩa được Đảng và Nhà nước đào tạo rèn luyện có trình độ chuyên môn cao để phục vụ nhân dân phải có phẩm chất đạo đức tốt đẹp, xứng đáng với lời dạy của Bác Hồ "Luong y như từ mẫu"

2. Quan điểm Tư tưởng Hồ Chí Minh về Y đức

Trong Thư gửi Hội nghị cán bộ y tế toàn quốc n#m 1953, Hồ Chí Minh c#n dặn cán bộ y tế cần phải: thương yêu người bệnh như anh em ruột thịt. Cần phải tận tâm, tận lực phục vụ nhân dân "Luong y kiêm từ mẫu".

Không phải ngẫu nhiên mà Hồ Chí Minh trở đi trở lại với luận điểm: "Luong y phải như từ mẫu", nghĩa là "Thầy thuốc phải như mẹ hiền". Hồ Chí Minh nhiều lần khẳng định đạo đức là gốc của người cách mạng. Phù hợp với tư tưởng Hồ Chí Minh, gốc của cán bộ nhân viên ngành y chính là lương y phải như từ mẫu.

- Nhiệm vụ vẻ vang của người thầy thuốc

Theo Bác, y đức không chỉ là lòng yêu thương người bệnh vô bờ bến, mà còn là sự say mê nghề nghiệp, luôn trau dồi kiến thức để nâng cao năng lực chuyên môn và kiến thức nhằm đáp ứng tốt hơn cho nhu cầu của sự nghiệp chăm sóc và bảo vệ sức khỏe của toàn quân và toàn dân. Người thầy thuốc cách mạng muốn hồng phải chuyên sâu, muốn cho y đức được thực hiện đầy đủ và có ý nghĩa thực tiễn thì cần không ngừng trau dồi y lý, y thuật và luôn biết tự làm giàu trí tuệ cho mình.

Do đó, Bác luôn nhắc nhở đội ngũ thầy thuốc, "về chuyên môn, cần thường xuyên học tập nghiên cứu để luôn luôn tiến bộ; về chính trị, cần trau dồi tư tưởng và đạo đức của người cán bộ trong chế độ dân chủ như "yêu nước, yêu dân, yêu nghề... thi đua học tập, thi đua công tác".

- Người thầy thuốc phải thật thà, đoàn kết

Đoàn kết trong y đức là mối quan hệ đồng nghiệp, giữa cán bộ cũ và cán bộ mới, giữa những nhân viên trong ngành y tế cùng nhằm tới mục đích vì sức khỏe con người. Đoàn kết trong ngành y là yêu cầu cần thiết để tạo nên sức mạnh, vượt qua khó khăn, hoàn thành nhiệm vụ chuyên môn.

Do đó, ngành y tế nói chung, các thầy thuốc nói riêng phải "thật thà đoàn kết". Tại thư gửi Hội nghị cán bộ Y tế, tháng 2-1955, Bác nhấn mạnh: "Đoàn kết giữa cán bộ cũ và cán bộ mới. Đoàn kết giữa tất cả những người trong ngành y tế, từ các bộ trưởng, thứ trưởng, bác sĩ, dược sĩ cho đến các anh em giúp việc. Bởi vì công việc và địa vị tuy có khác nhau, nhưng người nào cũng là một bộ phận cần thiết trong ngành y tế, trong việc phục vụ nhân dân" Tầm quan trọng của y đức người cán bộ y tế Việt Nam trong giai đoạn hiện nay

- Xây dựng một nền y tế vừa truyền thống, vừa hiện đại

Bác chủ trương xây dựng một nền y tế Việt Nam vừa mang tính truyền thống dân tộc, vừa tiếp thu được tinh hoa y học của thời đại. Ở đây, yếu tố dân tộc và thời đại hòa quyện vào nhau, bổ sung cho nhau, thành một chỉnh thể thống nhất nhằm phục vụ nhân dân tốt nhất. Hồ Chí Minh từng nói: “Có tài mà không có đức... thì chẳng những không làm được gì có lợi cho xã hội, mà còn có hại cho xã hội nữa”. Chân lý ấy áp dụng cho mọi đối tượng, trong đó có cả những người hoạt động trong lĩnh vực y tế. Y đức là đạo đức của người cán bộ y tế. Đó là những tiêu chuẩn, những nguyên tắc được xã hội thừa nhận, nó quy định hành vi trong mối quan hệ giữa thầy thuốc với bệnh nhân, với đồng nghiệp.

Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn dành cho ngành y tế sự quan tâm đặc biệt. Từ năm 1947 đến 1967, Bác đã gửi 25 bức thư với những lời lẽ mộc mạc, dễ hiểu để vừa định hướng cho sự phát triển của ngành, vừa xây dựng con người làm công tác y tế, lấy đức làm gốc. Bác căn dặn “Người thầy thuốc giỏi đồng thời phải là như người mẹ hiền”. Lời dạy đó của Bác cho thấy tầm quan trọng của y đức. Trên thực tế, một người thầy thuốc giỏi, có năng lực...nhưng tinh thần, thái độ phục vụ bệnh nhân không tốt, hành vi thiếu hướng thiện, làm việc vì nghĩa vụ pháp lý chứ không vì nghĩa vụ đạo đức...thì khó hoàn thành nhiệm vụ khó trở thành người “mẹ hiền” của bệnh nhân.

3. Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh trong công tác xây dựng Y đức trong y tế hiện nay

3.1. Vai trò của y đức trong công tác xây dựng y đức của người cán bộ y tế

- Y đức - yếu tố nền tảng trong nhân cách người cán bộ y tế

Xuất phát từ vị trí tầm quan trọng của y đức - với tư cách là yếu tố nền tảng của nhân cách người cán bộ y tế. Trong nhiều bài viết bài nói của các đồng chí lãnh đạo của Đảng và Nhà nước ta, vấn đề y đức luôn luôn được coi trọng.

Xác định rõ trách nhiệm, các tổ chức Đảng, lãnh đạo, chỉ huy các cơ sở y tế xây dựng kế hoạch, chương trình hành động cụ thể để thực hiện, tập trung vào nâng cao đạo đức của người thầy thuốc cánh mạng; người chiến sĩ quân y - Bộ đội Cụ Hồ, bằng những biện pháp cụ thể như kết hợp giữa xây và chống, đẩy lùi sự suy thoái tư tưởng, đạo đức, lối sống, phê phán lối sống thực dụng, vô cảm, đặc biệt là nghiêm cấm những biểu hiện sách nhiễu bệnh nhân và người nhà bệnh nhân...

- Y đức góp phần nhân đạo hoá người cán bộ y tế:

Y đức là tiêu chuẩn là, quy tắc đạo đức đặt ra nhằm điều chỉnh hành vi xử sự và quan hệ của người thầy thuốc có liên quan tới nghề nghiệp của mình. Đó là thước đo lương tâm, trách nhiệm, bốn phận cùng hạnh phúc của người thầy thuốc. Y đức của thầy thuốc

thể hiện ở sự trung thực trong chuyên môn, không man trá trong học tập, nghiên cứu khoa học, không biến công lao động của người khác thành của mình, giám nhận sai sót để sửa chữa; trung thực với chính mình và đồng nghiệp, thầy thuốc không mang lòng kiêu ngạo, luôn tự học hỏi, tự bồi dưỡng kiến thức và sự giúp đỡ của đồng nghiệp người thầy thuốc với bệnh nhân mang đầy tính nhân đạo cao cả thể hiện “thầy thuốc như mẹ hiền”. Thầy thuốc luôn đặt lợi ích người bệnh lên trên hết, phục vụ người bệnh vô điều kiện, thương yêu chăm sóc người bệnh như anh em ruột thịt, với tình thương như mẹ hiền.

Thầy thuốc phải có tâm trong sáng tài cao vì thế phải trau dồi y đức, học tập thường xuyên, phải làm sao “Hữu xạ tự nhiên hương” có uy tín được bệnh nhân tin yêu kính trọng. Phải có tâm lý tiếp xúc tốt, có ý thức bí mật nghề nghiệp, biết an ủi bệnh nhân, tạo niềm tin tưởng lạc quan cho tới giây phút cuối cùng.

- Y đức góp phần to lớn trong việc ngăn chặn sự xuống cấp về mặt đạo đức của một bộ phận cán bộ y tế trong giai đoạn hiện nay:

Chủ nghĩa cá nhân với triết lý “sống chết mặc bay” ăn mòn đạo lý sống được xây dựng trên nền tảng của cái thiện, trái ngược với “Đạo đức đích thực” của con người. Nguy hiểm hơn đối với cán bộ nói chung đó là tình trạng rơi vào tha hoá biến chất, lợi dụng chức quyền, quyền lực để thường xuyên mưu cầu lợi ích cá nhân. Còn trong ngành y đó là tình trạng lợi dụng nghề nghiệp và lòng tin của nhân dân để trục lợi.

- Nâng cao y đức là đòi hỏi khách quan để người cán bộ y tế hoàn thành nhiệm vụ:

Do vị trí vai trò, nhiệm vụ của ngành y xuất phát từ yêu cầu của thực tiễn cách mạng, thực tiễn công cuộc đổi mới đất nước đòi hỏi phải có đội ngũ cán bộ y tế có đủ đức đủ tài đáp ứng nhiệm vụ cách mạng đặt ra. Trong tác phẩm “Sửa đổi lối làm việc” khi nói về vai trò, tầm quan trọng của đạo đức cách mạng, Hồ Chí Minh viết rằng: “Cũng như sông thì có nguồn mới có nước, không có nguồn thì sông cạn. Cây phải có gốc, không có gốc thì cây héo. Người cách mạng phải có đạo đức, không có đạo thì dù tài giỏi đến mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân”. Chân lý ấy là sự khái quát, sự tổng kết một bình diện lớn lao của hoạt động thực tiễn cách mạng mà ngành y tế không là ngoại lệ.

3.2. Yêu cầu Y đức của cán bộ ngành y tế trong giai đoạn hiện nay

- Có lòng yêu ngành, yêu nghề, coi việc chăm sóc sức khoẻ cho nhân dân là niềm vui, là hạnh phúc của người cán bộ y tế:

Để hoàn thành tốt nhiệm vụ cao cả vừa “cứu chữa bệnh” vừa “nâng đỡ tinh thần những người ốm yếu” đòi hỏi người cán bộ y tế phải có lòng yêu ngành yêu nghề, coi việc chăm sóc sức khoẻ của nhân dân là lẽ sống, là niềm vui, là hạnh phúc của chính mình. Hơn lúc nào hết ở đây đạo đức nghề nghiệp phải được đề

cao và thực hiện một cách hoàn toàn tự nguyện, tự giác, không vụ lợi coi hạnh phúc của người bệnh là hạnh phúc của chính mình.

- Tôn trọng quyền được khám và chữa bệnh của nhân dân:

Điều 3 của 12 điều y đức do Bộ Y tế quy định có ghi: Tôn trọng quyền khám bệnh, chữa bệnh của nhân dân. Tôn trọng những bí mật riêng tư của người bệnh; khi thăm khám, chăm sóc cần đảm bảo kín đáo và lịch sự. Quan tâm đến người bệnh trong diện chính sách ưu đãi xã hội. Không được phân biệt đối xử với người bệnh. Không được có thái độ ban ơn, lạm dụng nghề nghiệp gây phiền hà cho người bệnh. Phải trung thực khi thanh toán các chi phí khám bệnh, chữa bệnh. Thầy thuốc phải có tâm trong sáng trau dồi nghệ thuật chinh phục bệnh nhân, phải biết tâm lý tiếp xúc người bệnh; phải thận trọng và chu đáo khi tiếp xúc với các tầng lớp bệnh nhân, thầy thuốc nam giới phải giữ quan hệ đúng đắn với bệnh nhân nữ; phải có ý thức đầy đủ về bí mật y tế, bí mật nghề nghiệp

- Kiên quyết đấu tranh với những biểu hiện tiêu cực trong hoạt động y tế:

Ngành y là một ngành đặc biệt, vì nó liên quan đến sức khoẻ, tính mạng con người trong cuộc sống hàng ngày cũng như những lúc ốm đau, bệnh tật. Là nghề "đi tìm cái sống từ cõi chết", chính vì thế, nghề y là nghề luôn luôn được xã hội đề cao, trân trọng, đồng thời nó cũng luôn luôn bị rủi ro nghề nghiệp rình rập. Trong những năm qua bên cạnh những thành tựu mà ngành y tế đã đạt được, cũng còn không ít những yếu kém trong hoạt động y tế. Như hiện tượng thiếu tinh thần trách nhiệm của cán bộ y tế khi làm nhiệm vụ, gây tác hại đến tính mạng sức khoẻ của người bệnh

- Không ngừng học tập, nâng cao trình độ chuyên môn nghiệp vụ:

Thực tế cho thấy rằng, trong số lao động phải qua đào tạo, chưa một nghề nào đào tạo một cán bộ, một chuyên gia lại đòi hỏi lâu như nghề y, nhưng điều đó không có nghĩa là tất cả, những tri thức mà họ thu nhận được ở nhà trường đã đủ cho cả cuộc đời hoạt động của người thầy thuốc, khi ra trường còn biết bao điều họ cần phải học thêm. Thực tế cho thấy những thầy thuốc tiếp tục phát triển tốt nghề nghiệp chuyên môn của mình là những người không ngừng say mê học tập Lênin từng dạy chúng ta: "Học, học nữa, học mãi".

4. Một số giải pháp chủ yếu nhằm nâng cao hiệu quả của việc xây dựng y đức mới cho cán bộ y tế trong giai đoạn hiện nay

- Xây dựng môi trường kinh tế - xã hội trong sạch, lành mạnh tạo điều kiện, tiền đề cho việc nâng cao y đức cho cán bộ ngành y tế trong giai đoạn hiện nay:

Chúng ta có thể coi việc xây dựng môi trường kinh tế - xã hội trong sạch lành mạnh là giải pháp cơ bản,

quan trọng hàng đầu trong việc xây dựng y đức cho cán bộ ngành y tế trong giai đoạn hiện nay. Xây dựng môi trường kinh tế trong sạch lành mạnh, tạo điều kiện thuận lợi để ở đó, phẩm chất y đức của người cán bộ y tế có điều kiện phát triển và hoàn thiện. Môi trường kinh tế - xã hội có ảnh hưởng đến đời sống văn hoá đạo đức, môi trường kinh tế - xã hội là nền tảng nảy sinh và phát triển đạo đức văn hoá chung và y đức nói riêng

Phát triển kinh tế gắn với công bằng xã hội, gắn với phát triển văn hoá, tinh thần mới, tạo ra, môi trường tổng hợp, cho sự phát triển những giá trị đạo đức mới, xây dựng đạo đức cách mạng có cán bộ y tế

- Luôn nêu cao tinh thần tự giác rèn luyện của bản thân cán bộ ngành y tế, kết hợp với sự kiểm tra, giám sát của bệnh nhân, nhân dân, của các cơ quan chức năng...

Y đức của người thầy thuốc không phải tự nhiên mà có, đó là kết quả của quá trình phấn đấu, rèn luyện vô cùng khó khăn và gian khổ, tu dưỡng đạo đức, rèn luyện y đức cũng giống như "ngọc càng mài càng sáng, vàng càng luyện càng trong". Cán bộ y tế là một bộ phận dân cư của xã hội, tuy y đức của họ bị sự chi phối của đạo đức xã hội, nhưng những người cán bộ y tế có trình độ chuyên môn nghiệp vụ giỏi, có cử chỉ đạo đức cao đẹp có khả năng định hướng cho sự phát triển y đức của cán bộ y tế nói riêng, đạo đức cho xã hội nói chung.

- Tăng cường công tác giáo dục y đức, kiên quyết đấu tranh với những hiện tượng tiêu cực trong quá trình khám và điều trị của cán bộ y tế:

Y đức cũng thể chế hoá bằng những quy định pháp lý cụ thể để người hành nghề y thực hiện. Y đức cũng đã và đang bị sa sút ở một bộ phận nhỏ cán bộ y tế. Đó là vấn đề nhức nhối của toàn ngành y tế. Đã đến lúc ngành y phải có những biện pháp kiên quyết loại trừ bộ phận xấu đó. Và phát huy những y đức cao đẹp mà phần lớn cán bộ ngành y tế đã và đang cống hiến hết sức mình để thực hiện nguyên tắc về đạo đức của người thầy thuốc.

Tài liệu tham khảo

Hồ Chí Minh toàn tập, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1995

Hồ Chí Minh, nâng cao đạo đức cách mạng, quét sạch chủ nghĩa cá nhân, 2005, NXB trẻ.

Đỗ Nguyên Phương, Một số vấn đề xây dựng ngành y tế phát triển Việt Nam — NXB Y học, Hà Nội, 1998.

Nguyễn Huỳnh Ngọc, Tâm lý học y học - Y đức (dành cho hệ cao đẳng y học) — NXB giáo dục Việt Nam, 2011